

Vesa Haapala ja Riikka Rossi

Runouden aika

Vuoden ensimmäinen *Avain* keskittyy runouteen. Lähdemme liikkeelle 1800-luvun suurista kansallisista nimistä ja etenemme 1950- ja 1960-lukujen lyriikkaan, romantis-kokeelliseen nykyrunouteen sekä arvioinneissa rock-lyriikkaan ja klassikkorunoilijoihin, kuten J. H. Erkkoon, Edith Södergraniin ja Eeva-Liisa Manneriin.

Lehtemme näyttää, että runous on kohtaamisten foorumi. Vaikka romaania on perinteisesti pidetty eri lajien ja diskurssien kohtaamispaikkana, tämän *Avaimen* artikkelit ja keskustelut osoittavat, että myös runous toimii vastakohtaisiksikin käsitettyjen alueiden yhdistäjänä. Lyriikka nivoo yhteen intiimin ja poliittisen, yksityisen ja julkisen, korkean ja matalan, lokaalin ja globaalin, subjektiivisen kokemuksen ja analyttisen ajattelun. Tällaisen universaalin, jatkuvasti kehkeytyvän, kaikki lajit ja koko yhteiskunnallisen elämän sisäänsä sulkevan runouden ideaa kehitteli erityisesti Friedrich Schlegel saksalaisessa varhaisromantiikassa, oireellisesti samoihin aikoihin modernin romaanin synnyn kanssa. Lyriikan tapa jäsentää todellisuutta näyttää sopivan myös omaan aikaamme, jossa historia tiivistyy hetkellisyydeksi ja ohikiitäviksi elämyksiksi. Samalla lyriikka tarjoaa mahdollisuuden monipohjaiseen vastaanottoon.

Lehden artikkeleissa on edustettuna lyriikantutkimuksen kaksi suuntausta, lajitutkimus ja reseptiotutkimus. Jyrki Nummi tarkastelee artikkelissaan ”Intiimi vai poliittinen isänmaa?” J. L. Runebergin ”Vårt land” (Maamme) –hymnin ja Aleksis Kiven ”Suomenmaan” keskinäissuhdetta lajiongelmien kehyksessä. Hän tuo uutta näkökulmaa runojen tulkintaan, mutta esittää kiinnostavasti myös yleisempiä teoreettisia tarkennuksia intertekstuaalisuuden ja lajisuhteiden mallintamiseen: usein epähistorialliseksikin ymmärretty tekstienvälisyyden analyysi toimii Nummen artikkelissa kulttuurihistoriallisesta kontekstista kumpuavan ”isänmaan” käsitteen tulkitsemisen välineenä. Tuulia Toivanen puolestaan analysoi artikkelissaan ”Vastaanoton kiinalainen erehdys”, kuinka Pertti Niemisen toiminta sinologina ja kiinalaisen runouden kääntäjänä on muokannut vastaanoton suhdetta Niemisen lyriikkaan. Toivasen mukaan runoilijan käännöstyön painottaminen on osaltaan ohjannut vastaanottoa luomaan virheellistä kuvaa ”kiinalaisesta runoilijasta” ja auttanut unohtamaan Niemisen lyyrikonlaadun muita puolia.

lähestyä kirjallisuuden kieltä, ja parhaassa tapauksessa mukaan jäsentyy dialogi merkityksekkäästä puhumisesta ja olemisen tavasta.

Naistutkimuksen piirissä on jo pitkään kyseenalaistettu näennäisen neutraaliksi ymmärrettyjä tieteellisen kirjoittamisen tapoja ja etsitty tutkijan subjektiiviset lähtökohdat avoimesti paljastavaa tyyliä. Tällaisen kielen mahdollisuuksia pohditaan Päivi Koiviston arvostelussa Eva Maria Korsisaaren väitöskirjasta *Tule, rakkaani!*, joka on yksi ensimmäisistä yrityksistä kirjoittaa kirjallisuustiedettä toisin. Elämäkertatutkimuksen uudet artikulaatiot näkyvät Panu Rajalan J. H. Erkköä käsittelevässä *Runoilijan sydän*-teoksessa, josta Minna Maijala kirjoittaa: Rajala hylkää perinteisen elämäkertojan ja tutkijan roolin, naamioituu fiktiiviseksi kertojaksi ja sekoittaa faktoihin fiktiota, mikä ei tosin ole tiedonmuodostamisen kannalta kovin ongelmatonta. Holger Lillqvist arvioi Jan Hällin aatehistoriallista tutkimusta Edith Södergranin Rudolf Steiner -kytköksistä ja Karoliina Lummaa Tuula Hökän *Kirjoittamisen aika* -toimitusta Eeva-Liisa Mannerin kirjeistä 1960-luvulta. Näissä arvioinneissa tulevat esiin runoilijan monet roolit sekä lyriikan ongelmallinenkin suhde isoihin aatevirtauksiin. Markku Soikkeli tarkastelee Toni Lahtisen ja Markku Lehtimäen toimittamaa teosta *Ääniä äänien takaa*, joka on mielenkiintoinen avaus rock-lyriikan monipuolisen kentän analyysiin.

Lukuja-palstalla professori H. K. Riikonen kertoo kohtaamisestaan espanjalaisen Jorge Manriquen (1440–1479) *Coplas a la muerte de su padre* –runoelman kanssa. Kuolemaa ja ajan luonnetta tutkiva runoelma on kiehtova kokonaisuus, jota on vaikea luonnehtia millään yksittäisellä lajimääreellä. Riikosen mukaan ”siinä yhdistyvät vapaasti filosofinen runoelma, elegia, saarna ja hautajaispuhe vainajalle”. Tekstin kiinnostavuus on sen yhtäaikaudessa tuttuudessa ja vieraudessa: retorinen tyyli ja moniaalle länsimaiseen kirjallisuuteen viittaavat topokset limittyvät nykylukijalle vieraaseen ajan muotojen pohdintaan.

Lehtemme arvostelut ja lukukokemukset osoittavat, että paradigmanvaihdot ja genrejen sekoittamiset, samoin kuin vanhojen ja uudempien alueiden kohtaamiset nostavat tunteet tieteentekijänkin pintaan. Tämä näkyy myös keskustelunavauksina. Pia Livia Hekanaho kommentoi Kristina Malmion ”Kirjallisuudentutkimuksen Tähtien sota, osa X: Järjen ja logiikan paluu” -katsausta (*Avain* 4/2006) ja jatkaa näin vuoropuhelua tutkimuksen poliittisuudesta ja tulkinnan painopisteistä. Hekanaho taustoittaa Malmion esittelemän *Theory's Empire. An Anthology of Dissent* -antologian (2005) lähtökohdista yhdysvaltalaiseen yliopistomaailmaan ja kritisoi voimakkaasti antologian tutkimuksellista arvoa. Hänen mukaansa Daphne Patain ja Will H. Corralin toimittama teos on osa kampanjaa yliopistojen demokratisoitumista ja moniarvoistumista vastaan. Toivomme *Avaimen* lukijoille hyvää alkanutta vuotta sekä antoisia hetkiä kirjallisuuden ja sen tutkimisen parissa!